

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

514

Vragen van het lid **Van Nispen** (SP) aan de Minister van Justitie en Veiligheid over *het onrechtmatig handelen van de NCTV en de uitspraken van de Minister dat dit niet het geval zou zijn* (ingezonden 17 september 2021).

Antwoord van Minister **Grapperhaus** (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 2 november 2021). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 221.

Vraag 1, 2

Klopt het dat er al voor het debat op 15 juni 2021 op het ministerie juridische adviezen lagen waaruit bleek dat de NCTV wel degelijk onrechtmatig heeft gehandeld?¹

Waren deze adviezen ook al uitgebracht voor de beantwoording van mondelinge vragen op 20 mei 2021?

Antwoord 1, 2

In het mondelinge vragenuur op 13 april 2021 heb ik uw Kamer gemeld dat ik op 15 maart 2021 over de uitkomsten van het project Taken en Grondslagen ben geïnformeerd. Zoals uit de inmiddels openbare documenten blijkt, maakten op dat moment twee juridische adviezen onderdeel uit van het project Taken en Grondslagen: het eindverslag van dat project, uitgevoerd door de juristen van de NCTV, en een advies van de centrale directie Wetgeving en Juridische Zaken (DWJZ) van mijn ministerie. Geconcludeerd werd dat de analyse- en coördinatiewerkzaamheden als «juridisch kwetsbaar» moeten worden bestempeld en het Organisatiebesluit JenV «onvoldoende grondslag biedt» voor de verwerking van persoonsgegevens. De algehele conclusie luidde dat de grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens bij bepaalde analyse- en coördinatiewerkzaamheden juridische versteviging nodig heeft.

Op grond van deze conclusies heb ik besloten bepaalde specifieke werkzaamheden per 31 maart 2021 op te schorten, in te zetten op versteviging van de grondslag met het oog op de toekomst en in de tussentijd zeer terughoudend te zijn met de verwerking van persoonsgegevens. Hierover heb ik uw Kamer in mijn brief van 12 april 2021² geïnformeerd. Vervolgens heb ik, daarin

¹ NRC, 16 september 2021 (<https://www.nrc.nl/nieuws/2021/09/16/nctv-opereerde-volgens-eigen-juristen-in-strijd-met-de-wet-wist-ook-minister-a4058599>)

² Kamerstukken II 2020–2021, 32 761/30 821, nr. 180.

gesterkt door de aangenomen motie van het lid Michon-Derkzen tijdens het debat van 15 juni 2021 om met spoed met een bijzondere wettelijke grondslag te komen voor de NCTV om persoonsgegevens te verwerken voor de uitvoering van zijn bestaande analyse- en coördinatietaken, de hoogste prioriteit gegeven aan het aangekondigde voorstel voor een Wet verwerking persoonsgegevens coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid.

Vraag 3

Hoe rijmen de juridische adviezen met uw uitspraken in het debat van 15 juni 2021 waarbij u antwoordde op vragen of de NCTV de wet heeft overtreden: «Maar ik heb niet gezegd dat er geen sprake was van een wettelijke grondslag.» en: «Ik heb gezegd: naar mijn stellige oordeel is dat niet het geval.» en: «Het is dus niet zo dat we hier nu staan en dat ik zeg dat er naar mijn oordeel jarenlang in strijd met wet- en regelgeving is gehandeld.» Hoe oordeelt u daar nu over?

Antwoord 3

In mijn brief van 12 april is toegelicht, en dat heb ik tijdens het debat met uw Kamer op 15 juni 2021 herhaald, dat binnen de NCTV vaker discussie is geweest over de juridische grondslag van internetmonitoring, maar dat de heersende opvatting steeds is geweest dat er een algemene rechtsgrondslag voor deze activiteit was, ook al was die niet vastgelegd in een formele wet. Internetmonitoring door de NCTV is een werkwijze waarover uw Kamer door de jaren heen meermaals is geïnformeerd³, waarover in het verleden transparantie is betracht door het aan te melden voor het openbare verwerkingenregister onder het destijds geldende regiem van de Wet bescherming persoonsgegevens en waarover niet door een rechter of toezichthouder was geoordeeld dat de juridische grondslag ontbrak. Door het project Taken en Grondslagen kwam de NCTV echter zelf tot het inzicht dat die algemene rechtsgrondslag gezien de rechtsontwikkeling naar huidige maatstaven als juridisch kwetsbaar moet worden bestempeld en dat de tot dan toe gehanteerde juridische grondslag, versterkt zou moeten worden door de introductie van een grondslag in een formele wet.

Vraag 4

Is de NCTV, ondanks het ontbreken van een wettelijke grondslag, doorgegaan met de taken waarvoor deze grondslag ontbrak? Zo ja, welke taken zijn dit?

Antwoord 4

In de kamerbrief van 12 april is toegelicht dat de uitkomsten van het project Taken en Grondslagen er in de eerste plaats toe hebben geleid dat specifieke werkzaamheden waarbij de verwerking van persoonsgegevens het meest verstrekkend werd geacht per 31 maart 2021 werden opgeschort en op dit moment ook niet meer worden uitgeoefend: het verstrekken van duidingen over individuele personen ten behoeve van zowel de Taskforce Problematisch Gedrag en Ongewenste Buitenlandse Financiering, alsmede op verzoek van lokale overheden.

Zoals ook gemeld in de Kamerbrief die uw Kamer gelijktijdig met de beantwoording van deze vragen ontvangt over de werkzaamheden van de NCTV is op grond van correspondentie met de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) over deze materie in juli van dit jaar besloten om voorlopig nog meer werkzaamheden van de NCTV op te schorten in afwachting van de inwerking-treding van de Wet verwerking persoonsgegevens coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid.

Die verdere opschorting van werkzaamheden betekent concreet dat de NCTV voorlopig geen online openbare uitingen meer duidt om te beoordelen of deze passen binnen een bepaalde trend of fenomeen die in potentie de stabiliteit van Nederland kan ontwrichten en of er in dat kader maatregelen ter verhoging van de weerbaarheid moeten worden bevorderd. Het moge ook duidelijk zijn dat dit het belang van de nationale veiligheid niet ten goede komt. Om die reden hecht ik veel waarde aan de voortgang van het voorstel

³ O.a. bij brief van 4 juni 2007, Kamerstukken II 2006–2007, 29 754, nr. 100 en brief van 14 april 2008, Kamerstukken II 2007–2008, 28 684, nr. 133.

voor een Wet verwerking persoonsgegevens coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid.

Vraag 5

Waarom is er niet ingegrepen in 2018, toen er ook werd aangegeven dat er niet voldoende basis was voor alle werkzaamheden van de NCTV?

Antwoord 5

In verband met de inwerkingtreding van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) op 25 mei 2018 is binnen de NCTV in 2018 het project «Implementatie AVG» gestart. In dat proces zijn ook de kwetsbaarheden ten aanzien van de juridische grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens in kaart gebracht. Daarnaast zijn aandachtspunten opgeleverd om de werkprocessen in lijn met de vereisten uit de AVG te brengen. Dat laatste heeft ertoe geleid dat er binnen de NCTV een doorlopend NCTV-privacyproject is opgezet gericht op naleving van de AVG. Zoals ik in de kamerbrief van 12 april heb gemeld, is daarnaast de betrokkenheid van de NCTV bij de aanwijzing in 2019 door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen om het schoolbestuur van het Cornelius Haga Lyceum te vervangen en de vernietiging daarvan door de Rechtbank Amsterdam, aanleiding geweest voor de NCTV om in februari 2020 het project Taken en Grondslagen te starten. Doel was om scherp in beeld te krijgen bij welke NCTV-activiteiten de juridische grondslag, met name in relatie tot de verwerking van persoonsgegevens, een knelpunt zou kunnen vormen en waar juridische versteviging nodig is. Ten gevolge van de Covid19-pandemie en de inzet van het juridisch cluster ten behoeve van de NCTV-crisisorganisatie heeft dit project direct na de start in februari 2020 tot in oktober 2020 stilgelegen.

Vraag 6

Hoeveel juridische adviezen zijn er sinds 2013 afgegeven over de werkwijze van de NCTV? Hoeveel daarvan zijn niet opgevolgd? Kunt u een lijst van deze onderzoeken sturen?

Antwoord 6

Daar is geen lijst van bijgehouden. In het algemeen geldt dat juristen actief bij beleidsdossiers worden betrokken vanwege de centrale adviesfunctie die zij vervullen binnen de NCTV, zodat zij mij op die manier kunnen wijzen op eventuele juridische risico's indien zich juridische dilemma's voordoen. Deze worden vervolgens betrokken in de weging van alle invalshoeken die plaatsvindt bij beleidsbeslissingen.

Vraag 7

Waarom kan er geen openbaarheid worden gegeven over welke taken de NCTV uitvoert? Waarom zijn deze passages zwartgelakt in het WOB-verzoek van de NRC?

Antwoord 7

Van een aantal passages is op grond van de Wob geoordeeld deze niet openbaar te maken. Dit kan onder meer samenhangen met informatie die betrekking heeft op een rechtszaak of partnerorganisaties. Eveneens heb ik persoonlijke waarderingen van een enkele ambtenaar met betrekking tot de keuze van een of meer voorbeelden niet openbaar gemaakt, omdat dit zonder kennis van andere situaties een vertekend beeld zou geven. Die voorbeelden zijn selectief en missen daarmee context. In het bijbehorend besluit is per document toegelicht waarom bepaalde passages niet openbaar zijn gemaakt op grond van de Wob.

Vraag 8

Waarom heeft het zo lang geduurd voordat de gevraagde stukken naar de indieners van het WOB-verzoek zijn gestuurd?

Antwoord 8

Het Wob-verzoek dat is ingediend beslaat een lange periode en eventuele relevante informatie kan bij veel verschillende medewerkers binnen de NCTV aanwezig zijn. Het traceren van de informatie is hierdoor een bewerkelijk en

arbeidsintensief traject en vraagt veel (schaarse) capaciteit van medewerkers. Ook kan het gebruik van informatie- en communicatiemiddelen zeer uiteenlopen waardoor het gericht zoeken over de jaren heen sterk bemoeilijkt wordt. Vervolgens dient die informatie nog beoordeeld te worden aan de hand van de gronden in de artikelen 10 en 11 van de Wob. Gelet op de voorziene lange duur van dit traject is daarom besloten om een eerste deelbesluit uit te brengen met een belangrijk deel van de relevante gevraagde informatie.

Vraag 9

Bent u het ermee eens dat, nu dit nieuws naar buiten is gekomen, de behandeling van het ingediende wetsvoorstel over de grondslagen voor de NCTV in ieder geval gestaakt moet worden totdat de Kamer over deze kwestie volledig geïnformeerd is? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 9

Het kabinet is juist voorstander van een spoedige behandeling van het wetsvoorstel. Doel van het wetsvoorstel is immers de juridische grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens te verstevigen en te voorzien van een formeelwettelijke basis. Het staken van de behandeling van dat wetsvoorstel zou in dat licht juist averechts werken. Zie ook het antwoord op vraag 4. In de Kamerbrieven van 12 april en 21 mei 2021⁴ heb ik uitgebreid uiteengezet welke belangrijke bijdrage de NCTV als organisatie heeft geleverd en nog steeds levert aan de veiligheid van Nederland. In het belang van de nationale veiligheid hecht ik dan ook veel waarde aan de voortgang van het wetsvoorstel Wet verwerking persoonsgegevens coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid zodat deze werkzaamheden zo spoedig mogelijk hervat kunnen worden. Het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State heb ik onlangs ontvangen en ik verwacht het wetsvoorstel op zeer korte termijn naar uw Kamer te kunnen sturen. De behandeling van het wetsvoorstel betekent ook dat ik met uw Kamer daarover in alle openheid het debat kan voeren.

Vraag 10

Bent u bereid mensen die ongeoorloofd onderwerp waren van een onderzoek door de NCTV omdat hier geen wettelijke basis was, te informeren? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 10

De analysetaak van de NCTV is gericht op trends en fenomenen in het kader van terrorismebestrijding en het versterken van de nationale veiligheid. Voor het maken van fenomeenanalyses zoals het DTN kwam het voor dat persoonsgegevens door de NCTV werden verwerkt voor de duiding van de dreiging. Sommige van deze dreigingen zijn nauw verbonden met bepaalde personen; dit kunnen zowel personen waar een dreiging vanuit kan gaan zijn als personen die bedreigd kunnen worden. De verwerking van persoonsgegevens is dan ook noodzakelijk voor de uitoefening van deze taak, ook al is die taak gericht op de duiding van het fenomeen en niet op die van personen en organisaties. Zoals ook gemeld bij vraag 4 zijn specifieke werkzaamheden waarbij de verwerking van persoonsgegevens het meest verstrekkend werd geacht opgeschort en is op grond van correspondentie met de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) over deze materie in juli van dit jaar besloten om voorlopig nog meer werkzaamheden van de NCTV op te schorten in afwachting van de inwerkingtreding van de Wet verwerking persoonsgegevens coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid. Sinds het verschijnen van de Kamerbrieven van 12 april en 21 mei en het Kamerdebat van 15 juni heeft de NCTV reeds een groot aantal inzageverzoeken op grond van de AVG ontvangen. Mensen die willen weten of hun gegevens door de NCTV zijn verwerkt, kunnen bij het ministerie terecht. Elk van deze verzoeken wordt zorgvuldig afgehandeld en mondt uit in een aan de verzoeker gericht besluit op zijn verzoek.

⁴ Kamerstukken II 2020–2021, 30 821/29 754, nr. 131.

De hierboven geschetste ontwikkelingen zullen, gegeven de omstandigheden van elk afzonderlijk geval, worden meegewogen bij een beoordeling van alle lopende verzoeken.

Op basis van een inzageverzoek vindt een zoekslag plaats om te kijken of en zo ja welke persoonsgegevens bij de NCTV berusten. Zodoende wordt de beschikbare informatie voor het opstellen van het besluit eerst bijeengebracht. Ook dit is een bewerkelijk en arbeidsintensief traject. Er bestaan geen lijsten of overzichten van namen welke personen in het kader van een fenomeen zijn meegenomen in een duiding en of analyse.

Vraag 11

Kunt u een inschatting geven van de juridische risico's voor de NCTV, nu duidelijk wordt dat er geen basis voor alle werkzaamheden was?

Antwoord 11

In verband met het belang dat ik hecht aan naleving van de AVG en rechtsstatelijke normen en om eventuele juridische risico's te mitigeren heb ik diverse werkzaamheden van de NCTV opgeschort in afwachting van een steviger wettelijke grondslag, ook met het oog op de beperking van juridische risico's. De NCTV is met de start van het project Taken en Grondslagen in februari 2020 een weg ingeslagen die ik nog steeds onderschrijf: de organisatie toekomstbestendig maken en de taken en grondslagen juridisch beter verankeren en versterken.